

Onderstaand treft u mijn reactie aan op de MvT en de concept-Wet Toekomst Pensioen (WTP).

1. Het concept van de WTP is nog incompleet; tal van essentiële zaken moeten nog worden uitgewerkt en vormgegeven. Dat brengt risico's met zich mee. Daarom is het niet mogelijk nu al een compleet oordeel te vellen over de uitvoerbaarheid en de verwachte gevolgen.
2. Het consultatiedocument blijkt sterk ingekleurd vanuit het geijkte stramien en de cultuur bij de BPF-en. Weinig creatief en zeker niet innovatief! Daarmee worden de pensioenfondsen en de fondsen van beroepsbeoefenaren en OPF-en echt tekortgedaan.

Voor zelfstandigen weet de overheid bovendien sinds 2012 niet verder te komen dan het aankondigen van een aantal experimenten, gekoppeld aan een aantal BPF-en. Enkele claimden namelijk op 26 januari jl. in het FD meer mogelijkheden om hun fondsen voor zelfstandigen open te stellen. Maar al op 10 februari meldt de pers dat het zoals de minister dit voor ogen staat, voor hen geen werkbare optie is. Vreemd. Maar hier zijn als je buiten de bestaande lijntjes durft te kleuren wel andere mogelijkheden voor te bedenken. Ik verwijs daar voor de mijn commentaar bij het **Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving** (IAK) in bijlage 1.

3. In het consultatiedocument wordt te weinig gedacht vanuit de positie, het beeld en de behoeften van de verschillende deelnemerscategorieën:
 - a. **Actieven.** De meeste actieven raken pas betrokken als het einde van hun arbeidzame leven in zicht begint te komen, het gros vindt het huidige stelsel al veel te complex en heeft al genoeg sores aan zijn/haar hoofd met de waan en de stress van de dag, werk, kinderen, COVID-perikelen, bijhouden van hun ouders plus wat ze verder door de dag bezighoudt. Hun prioriteiten liggen bij het hier en nu en tijd steken in zo iets complex en een ver van hun bed show – nee, daar krijg je ze echt niet voor mee.
 - b. **Slapers.** Aan slapers en hoe je die verder wilt bereiken wordt geen woord besteed. Gelet op de veranderde en ongetwijfeld nog verder veranderende arbeidsmarkt had het voor de hand gelegen, bij vernieuwing ook eens te denken aan een pensioenrugzakje voor elke werkende, dat hij/zij naar keuze kan onderbrengen bij een pensioenuitvoerder van zijn keuze, pensioenfonds of verzekeraar. Zodat hij/zij dan bij elke verandering van baan niet wordt opgescheept met telkens weer een andere regeling. En dat hij/zij daarbij zo nodig kan veranderen van uitvoerder, als diens beleid hem/haar niet langer aanstaat. Een serieus hiaat.
 - c. **Gepensioneerden.** Wie zich wel betrokken voelen, dat zijn de gepensioneerden. Want zij voelden het jarenlang uitblijven van indexatie rechtstreeks in hun portemonnee.
Door veel partijen wordt op hen met enig dedain stilletjes of juist luidruchtig afgegeven, vaak in de hoop op meer eigen gewin. Zij zijn de 'geluksgeneratie' (eigen woning eigenaren, al dan niet met een aflossingsvrije hypotheek: steenrijk! Correctie: stenenrijk), de 'rupsjes nooit genoeg', 'dor hout' en wat dies meer zij.

Velen zijn na het uitblijven van het welvaartsvaste stuk in de afgelopen 12 jaren geleidelijk moeten gaan bezuinigen. En waar ook nog kortingen zijn doorgevoerd, zijn ze ook nog eens mede afhankelijk gemaakt van de voedselbank. Want het beetje dat telkens bij en geringe stijging van de AOW werd gegeven, werd direct of meer nog weer teruggehaald in de vorm van hogere ziektekostenpremies, het vaste eigen risico, toenemende ziektekosten, verzekeringen, huur of WOZ-stijgingen, stijgende prijzen bij de bakker, de slager en de groenteboer en dito bij de supermarkten.

Zij hebben maar een enkele behoefte: een bestendige uitkering, die op gezette tijden wordt geïndexeerd om stijgende prijzen, lasten en premies het hoofd te kunnen bieden en zo een van een behoorlijk leefbare oude dag te kunnen blijven genieten.

En die wordt nu juist door de minister met de WTP nadrukkelijk op het spel gezet.

Schokkend is, dat ondanks aanhoudend aandringen van zowel gepensioneerdenverenigingen alsook vanuit de Kamer, waar wel voortdurend gesproken wordt over meer zeggenschap voor deelnemers, gepensioneerden geen echte eigen inbreng krijgen, laat staan een duidelijk omschreven rol bij de voorbereidingen en/of de afstemming voorafgaand aan de beleidskeuze bij sociale partners en/of pensioenfondsen.

Sterker nog: het in de PW geboden individuele en waarschijnlijk ook het collectieve keuzerecht, om al dan niet in te varen, wordt bij hen door de minister ontnomen.

Een alternatief. Een onbezorgde leefbare oude dag wordt mogelijk bij een verruiming van het omslagstelsel, bv. tot een inkomensgrens van richting 70.0000 Euro, maar gezien de wijze van acteren door de overheid rond pensioenen is het dan wel aan te bevelen om dat 'opzetstuk' los van de overheid, maar wel ingebed binnen de sector te houden, in de vorm van een speciaal type pensioenfonds.

Veel actieven zouden op deze wijze uitstekend ontzorgd kunnen worden. Want het besef dat het gros van de Nederlandse burgers bepaald niet zelfredzaam is, maar maandelijks steeds meer de grootste moeite heeft om de financiële eindjes aan elkaar te knopen, is eindelijk – al is het nog maar vrij recent- dan toch ook doorgedrongen tot de hoogste bestuurskringen.

Een tweede alternatief. Een alternatief dat tot dusver helemaal nog niet nader is onderzocht maar dat wel degelijk verdient en daarom hier toch wel even aangestipt moet worden is een overgang naar een vrijwel volledig omslagstelsel. Het optimum van ontzorging!

Martin ten Cate heeft hierover in de vorm van zijn Pensioen Plus Plan een mooi boek geschreven, inmiddels ook welbekend bij DNB.

d. De voortdurende tegenstelling tussen jong en oud.

Hoewel de minister herhaaldelijk heeft aangegeven, dat die in het nieuwe stelsel definitief uit de wereld zijn en dat er geen sprake meer zou zijn van geluks- of pechgeneraties: dat pakt toch heel anders uit.

Hoe anders blijkt bij nadere beschouwing van de MvT en met name uit de ex ante herverdeling waar het consultatiedocument in de huidige vorm toe leidt (zie bijlage 2). Beide elementen zijn daar namelijk stevig in verankerd en zullen leiden tot nieuwe verhitte discussies en een verdere verwijdering de kloof.

Niet echt goed doordacht dus en tevens een vorm van ernstig misleidende communicatie.

4. BPF-systematiek en -governance: een ongewenste kapstok voor de WTP.

Zowel het systeem als de governance van de BPF-en zijn niet meer van deze tijd:

- a. Typische BPF-problemen als doorsneeproblematiek worden voor een 'goedkope' oplossing van overheidswege ingerommeld in de WTP, terwijl de overheid dit in haar regeerakkoord heeft opgenomen en dus fatsoenshalve de oplossing in eigen hand zou moeten houden. Potje breken, is immers potje betalen!

Een optie: zet langs fiscale weg een deel van opgebouwde aanspraken bij de getroffen leeftijdscohorten naar evenredigheid om in netto pensioen.

Dan blijven ook tal van gepensioneerden, die eerder via een reorganisatie, crisis of faillissement hun baan verloren en er niet meer in slaagden, elders in een dienstverband terug te komen en wel moesten kiezen voor een gedwongen ZZP-schap, verschoond van een gedwongen mee moeten betalen aan een compensatie voor anderen, waar zijzelf al eerder de nadelen van hebben ondervonden, met nog eens een pensioengat als bijkomend gevolg.

Het neerleggen van de rekening bij de pensioenfondsen, oftewel alle deelnemers-categorieën, zoals nu wordt voorgesteld, zal in de praktijk en averechts effect sorteren in combinatie met andere voorgestelde compensatie- en beschermings-instrumenten, de extreem hoge kostprijs van pensioen, de aanhoudend te lage en zelfs negatieve rente, en de afkalvende rendementen (waardoor steeds meer risico moet worden genomen). En niet te vergeten: de torenhoge investeringen die door fondsen moeten worden gepleegd in platforms die in staat zijn om het veel te technische en complexe nieuwe bestel te kunnen gaan uitvoeren, de kosten die gemoeid zijn met de transitie, het aantrekken van meer deskundigen om het systeem in de lucht te kunnen houden en niet te vergeten de kosten voor permanente begeleiding die nodig wordt voor de deelnemers, het extra toezicht dat dit alles vergt, zowel binnen de fondsen als bij de externe Toezichthouders.

- b. In BPF-en (maar niet in de meeste OPF-en!) maken sociale partners, vakbonden en werkgeversorganisaties, nu de dienst uit.

Maar vakbonden hebben in tal van sectoren eigenlijk amper tot geen recht meer van spreken vanwege de extreem lage organisatiegraad onder zowel actieven als gepensioneerden. Ze zijn dus niet meer representatief!

Governance voor de gepensioneerden. Voor de gepensioneerden biedt de huidige governance geen enkele vreugde en dat wordt er in de WTP niet beter op:

4.b.1. Verenigingen van gepensioneerden hebben soms een hoorrecht, maar alleen als een representatief deel van de gepensioneerden in een fonds vertegenwoordigen. Een inkleuring van dat hoorrecht is overigens verder uitgebleven.

Wat een opmerkelijk verschil tussen gepensioneerden en vakbonden, aan wie in het voorstel juist buitengewoon veel macht wordt toebedeeld. Want zij beslissen, op tal van fronten, met

de werkgevers over, voor en vooral zonder de gepensioneerden. Een uiterst scheve verhouding, discriminatoir zelfs.

4.b.2. Maar erger is het, uit de MvT te moeten vernemen dat de vakbonden, die hun prioriteit al jaren bij de actieven hebben liggen, opeens na jaren de rol van belangenbehartiger van de gepensioneerden krijgen toebedeeld.

Immers, uit de cao-resultaten van de afgelopen jaren blijkt genoegzaam dat zij daar uit bindingsoverwegingen uitsluitend aandacht hebben voor korte termijnprikkels voor de actieven en dat zij voor een krachtige, algemene insteek voor een beter pensioen geen sou over hebben.

Sterker nog: zij hebben in de fondsbesturen als eersten de gedempte premies omarmd, en mede een niet langer kostendekkende premie onder CDC toegelaten. Ten detrimente van de gepensioneerden.

4.b.3. Gepensioneerden worden in de WTP nergens genoemd, laat staan aangewezen als (mede)-beslissers over hun eigen pensioenrechten (= eigendom). Verantwoordingsorganen bij pensioenfondsen hebben adviesrecht, maar binnen die organen vormen gepensioneerden bij wet nog altijd een minderheid van maximaal 25%.

Dat is niet meer van deze tijd. En zeker niet bij een ingrijpende verandering als de invoering van een heel ander stelsel, dat verstrekkende consequenties voor hen met zich meedraagt!

Dringend advies: om voorgaande redenen dient aan (na verkiezingen zelf te benoemen) vertegenwoordigers van gepensioneerden in de governance een gelijkwaardige eigen inbreng en rol te worden toebedeeld bij de (her)inrichting van het pensioenstelsel:

a. Op nationaal/beleidsniveau.

Aan doorlopende verzoeken van de Koepel van Gepensioneerden voor de verankering van een gelijkberechtiging in de Governance is geen gehoor gegeven. Evenmin is niet gereageerd op dringende verzoeken voor een eigen inbreng en rol bij een overgang naar het nieuwe stelsel. Dat steekt te meer, aangezien gepensioneerden geacht worden hun ingegane wettelijke rechten en een bestendige pensioenuitkering prijs te geven in ruil voor een pot met geld, die zij zelf niet mogen beheren, met een mogelijk direct lagere en verder variabele uitkering, waar anderen jaarlijks over beslissen, terwijl men in dit leeftijdscohort qua besteedbaar inkomen bij uitstek afhankelijk is van een gelijkblijvend pensioen. Men is immers niet langer in staat om nog een aanvullend inkomen te genereren.

Het gaat hier puur om **medezeggenschap**, waarvan het kabinet aangeeft daar juist veel gewicht aan toe te kennen!

b. Op het niveau van de pensioenfondsen.

De bestaande verantwoordelijkheidsverdeling tussen werkgevers/sociale partners en pensioenuitvoerders verandert: in het consultatiedocument wordt het accent gelegd op de arbeidsvoorwaardelijke fase: werkgevers/sociale partners leggen tevoren de hoofdelementen van de pensioentoezegging vast. Pensioenuitvoerders worden vervolgens -anders dan tot nog toe- verplicht het pensioenreglement ter goedkeuring voor te leggen aan de sociale partners.

Dat is een versterking van de rol van sociale partners.

Maar het wringt dat hier nergens rekening wordt gehouden met de positie van de gepensioneerden. Let wel, een bestand van 3,4 miljoen pensioendeelnemers van dit land!

Er is overigens een goede reden om werkgeversleden ingeval van C(I)DC uit te sluiten van stemrecht in het Verantwoordingsorgaan; de werkgever heeft immers zijn verplichtingen hier afgegrensd tot enkel het periodiek betalen van een vaste premie en weet zich dankzij de IFRS-regels verder nergens toe verplicht.

Dus: laat het stemrecht in die gevallen alleen voorbehouden zijn aan de actieven- en gepensioneerdengeledingen;

Bij de variant WVP+: zou overigens een gelijkschakeling van het VO aan het BO op zijn plaats zijn, dus met toekenning van instemmingsrecht.

Blijft dat uit, dan berust de eerder in het vooruitzicht gestelde versterkte positie van het VO op misleidende informatie.

Terzijde: een ander punt is dat sociale partners bij veel fondsen de werkgever en de OR zijn.

Maar bij **gesloten fondsen** hebben ze daar in de meest gevallen niets meer mee van doen. En dat is dus onvoldoende doordacht onderdeel.

c. Bij de beslissing tot invaren

De MvT vermeldt dat om de positie van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden te versterken er een hoorrecht komt voor verenigingen van deze deelnemersgroepen bij pensioenfondsen. Deze verenigingen krijgen ruimte om hun mening te geven over het transitieplan.

Een dode mus.

Want waarom worden zij niet betrokken bij de voorafgaande beraadslagingen? Zouden zij geen kennis mogen nemen van de overwegingen en de opties en de argumenten voorafgaand aan de besluitvorming? Waarom worden zij daarvan uitgesloten en mogen zij daar geen rol bij spelen?

Het gaat toch uiteindelijk om hun pensioen?

Voorstel: betrek vertegenwoordigers van gepensioneerden actief in het voorbereidingstraject en versterk het adviesrecht van het VO door het in dit cruciale proces alsnog een instemmingsrecht toe te kennen.

Blijft aanpassing uit, dan zal een ongewijzigde inbreng in veel gevallen kunnen leiden tot het door gepensioneerdenaafgevaardigden inroepen van de noodrem, in de vorm van een negatief advies van een (deel van het) verantwoordingsorgaan, omdat zij van oordeel zijn dat gezien de onbalans in de vertegenwoordiging in de governance en het beperkte stemrecht in het VO geen recht kan worden gedaan aan een evenwichtige belangbehartiging en achterstelling van het ouderensegment.

Want volgens de MvT gaat dit leiden tot een heroverweging door werkgevers/sociale partners van hun eerdere verzoek tot invaren. En anders tot een rechtsgang richting de Ondernemingskamer.

Zaken die het beetje nog resterende vertrouwen bij de deelnemers in een goede gang van zaken en met name op een positieve afloop alleen maar verder zullen ondermijnen.

Gepensioneerdenverenigingen mogen zeer wel in staat worden geacht, voor zichzelf op te komen en zelf eigen deskundigen of specialisten aan te wijzen en te benoemen die in staat zijn, overigens zonder verdere last of ruggespraak, een rol met een duidelijk toegevoegde waarde te vervullen in het bestuur en de interne toezichtorganen.

Dat je dan bij BPF-en statutair niet om vakbondsvertegenwoordigers heen kunt, is dan ook een kromme en hopelijk snel aflopende zaak.

Tot slot is het stuitend dat gepensioneerden en ook de andere geledingen het individueel bezwaarrecht bij het invaren in de wet wordt onthouden, terwijl men onduidelijk blijft over het collectief bezwaarrecht. Dit is rechtstreeks in strijd met het Europees recht.

5. Werkgevers met een CDC of CIDC-regeling

Wat hebben werkgevers die een CDC of CIDC regeling hebben ingevoerd eigenlijk nog te maken in de governance of van doen bij de verder te nemen beslissingen? Want een werkgever bij een CDC of CIDC regeling kan financieel namelijk niets meer bij te zetten op grond van de IFRS regels, want die verbieden hem dat!

Onthoud werkgeversvertegenwoordigers in die gevallen in elk geval deelname aan de verdere besluitvorming en het stemrecht. Bij Shell hebben ze dat goed begrepen – daar hebben ze ervoor gekozen, zich daarvan op vrijwillige basis te onthouden.

Laat dat dus verder gewoon over aan de fondsbesturen en zorg daarbij alsnog voor een evenredige inbreng voor de gepensioneerden.

6. Vier premieovereenkomsten

Er zijn straks alleen nog premieovereenkomsten. Maar liefst vier varianten. Is dat niet al te veel voor mensen die tijdens hun carrière meermalen van werkgever zullen gaan switchen?

Want wat zijn de gevolgen voor het pensioen bij een verandering van baan?

Door de wijze waarop het nieuwe stelsel wordt ingericht met het invaren wordt de kerngedachte van pensioen duidelijk opgegeven.

Immers, het aanvullend pensioen bestaat nu overwegend (pensioenbreuken of echtscheidingen daargelaten) uit een zodanige vorm van uitgesteld loon, dat werkenden na het bereiken van de pensioendatum in staat worden gesteld het leven op een redelijk vergelijkbare wijze voort te kunnen blijven zetten.

Dat verdwijnt met de transitie: men krijgt er een jaarlijks variabele uitkering voor in de plaats, met een sterk verhoogd risico op kortingen – die gegarandeerd zullen blijven aanhouden bij een aanhoudend te lage of zelfs negatieve rente, en afkalvende rendementen, waardoor pensioenfondsen steeds meer risico zullen moeten nemen.

7. Behoefte aan nominale stabiliteit (MvT 1.2, pag. 4). In de MvT wordt gesteld, dat “de Pensioenwet, in het bijzonder het financieel toetsingskader, een behoefte aan zekerheid weerspiegelt in de vorm van nominale stabiliteit. Tegelijkertijd leeft de wens om de

koopkracht van de pensioenen op peil te houden, door middel van een jaarlijkse aanpassing (indexatie). De crisis van 2008 en de ontwikkeling van de financiële markten nadien hebben duidelijk gemaakt dat de combinatie van deze behoeften, zonder een drastische verlaging van de pensioenopbouw, voor veel sectoren en ondernemingen onbetaalbaar is geworden”.

In haar rapport “Onzekere zekerheid” uit 2010 meldde de Commissie Frijns reeds dat een focus op nominaal apert onjuist is.

Men geeft daarin namelijk aan (quote, pag. 3-4): “Een reëel kader moet leidend zijn. **Een pensioenfonds heeft een reële doelstelling.**

Pensioenfondsen voeren in de meeste gevallen een pensioenregeling uit waarin de opgebouwde nominale pensioenaanspraken naar beste vermogen worden toegezegd en de toekomstige indexaties voorwaardelijk. Deelnemers verwachten echter dat hun pensioenaanspraken min of meer gelijke tred zullen houden met de prijsontwikkeling. Vanuit het perspectief van de deelnemer is alleen een geïndexeerd pensioen in economische zin waardevol. Het opgebouwde nominale pensioen van deelnemers tot 40 jaar heeft op de ingangsdatum naar verwachting namelijk circa de helft van de koopkracht verloren als er tussentijds niet wordt geïndexeerd.

Ook pensioenfondsen vinden dat koopkrachtbehoud de norm is en dat onvolledige indexatie de uitzondering zou moeten zijn. De nominale dekkingsgraad krijgt teveel nadruk. De wettelijke dekkings- en financieringseisen voor pensioenfondsen hebben alleen betrekking op onvoorwaardelijke verplichtingen.

De Nederlandsche Bank (DNB) toetst, op grond van het FTK, de financiële positie van pensioenfondsen puur vanuit een nominale invalshoek.

Voorwaardelijke pensioenaanspraken, zoals toekomstige indexaties, blijven daarbij buiten beeld. Een gevolg van dit nominale toetsingskader is dat pensioenfondsen relatief eenzijdig zijn gericht op het nominale risico en zullen trachten het nominale dekkingsgraadriskico te beheersen. Hierdoor kunnen de ontwikkeling van de reële dekkingsgraad en van het reële dekkingsgraadriskico negatief beïnvloed worden.

Het in 2007 ingevoerde FTK, dat op zichzelf een positieve en disciplinerende werking heeft gehad, is op dit punt te eenzijdig en dient verder ontwikkeld te worden.

De commissie is van mening dat, gezien het grote maatschappelijke belang van indexatie, het reële kader leidend moet zijn bij het risicomanagement en het beleggingsbeleid van het pensioenfonds.

Met andere woorden: het fonds heeft een reële doelstelling en de nominale dekkingsgraad is slechts een randvoorwaarde waaraan op basis van externe regelgeving moet worden voldaan. Het meten en beheersen van het tussentijds solvabiliteitsrisico is zeer belangrijk. Immers, de tussentijdse solvabiliteit geeft belangrijke informatie over de kansverdeling van het uiteindelijk te behalen pensioenresultaat. Dit is vooral van belang voor vergrijzende pensioenfondsen. Hun afnemende tijdshorizon vergt tijdig bijsturen”.

Conclusie: De Commissie Frijns voelde goed aan waar dat toe zou leiden. En kijk waar we nu staan: zelfs nominaal wordt weggegeven in de WTP!

Pensioen is geen pensioen meer zoals we dat door de jaren heen hebben mogen ervaren, aanvankelijk vanuit de verzorgingsoptiek, en vandaag de dag vanuit de gedachte van uitgesteld loon.

Het nieuwe pensioen verandert bij invaren tot een complex en daardoor duur en onuitlegbaar financieel product met een ongekeerde mate van onzekerheid, zowel tijdens de opbouwfase, maar nog meer gedurende de uitkeringsfase, de periode waarin de deelnemer het aanvullend pensioen het hardste nodig heeft.

Niemand heeft vraagtekens gesteld bij de door DNB gepresenteerde "werkelijkheid" dat de risico-vrije rente vanzelfsprekend was omdat het nominale pensioen gegarandeerd zou zijn. Niemand lette op de wettekst.

Verder doen de MvT en ook de hoofdlijnennotitie van Rutte het voorkomen alsof garantie een feit is. Quod non.

Want uit de brief van 6 oktober 2008 aan de International Accounting Standards Board van minister Donner van SZW blijkt dat hij wel wist dat het niet zo was. Dat blijkt onomwonden (pag. 2):

Finally, the Dutch Pensions Act offers the opportunity to reduce the accrued rights of members and beneficiaries (including early leavers). This leaves the ultimate risk with members and beneficiaries.

8. Een evenwichtige overstap? In mindere economische tijden?? (MvT pag. 12).

De MvT meldt in hoofdstuk 6 "waarborgen voor een evenwichtige transitie". Gedurende de gehele afgelopen zomer heeft Tuur Elzinga, FNV trekker, geroepen dat iedereen er onder het nieuwe stelsel op vooruit zal gaan. Maar in de HLN werd al gas teruggenomen: men spreekt daar in uitsluitend over 'kan' en 'een grotere kans'.

Wat blijft er van die waarborgen bij een aanhoudend te lage rente en afkalvende rendementen straks in de praktijk over?

Bij de Hofadviseur van de Minister, Netspar, voelde men gelet op het verslechterende economisch tij en de oplopende geopolitieke spanningen begin 2020 al heel goed aan dat dit bij een verder dalende rente -die naar verwachting nog een lange periode voorzienbaar laag lijkt te blijven- niet langer zou opgaan en dat hierdoor het nieuwe stelsel voor de deelnemers juist alleen maar slechter zou gaan uitpakken.

En daarom werd al begin 2020 o.a. in een aantal verschenen publicaties gepleit voor meer onderzoek naar mogelijkheden voor een uitbreiding van het omslagstelsel.

Na de begin week 3 van 2021 aangekondigde premieverhogingen werd op donderdag 21/1 in Pensioen Pro al gemeld: "Het verwachte pensioen op het UPO voor 2021 kan 9 tot 15% lager uitvallen bij DB-regelingen. Dat komt doordat DNB met ingang van dit jaar een lagere rente voorschrijft in de scenario'set die gebruikt wordt voor de navigatiemetafoor."

Conclusie: De RTS en de 'veilige rente' zorgen voorafgaand aan een mogelijke overgang nu al voor een desastreus resultaat.

Op pag. 71 van de MvT wordt gesteld:

Invaren voorkomt dat bij een toekomstige financiële schok **twee verschillende toezichtkaders** moeten worden toegepast. Het naast elkaar toepassen van beide toezichtkaders binnen één pensioenfonds zou leiden tot complexe en niet goed uit te leggen maatregelen.

Ja, als je de zaken zo complex maakt als ze nu voorliggen, dan krijg je het helemaal niet meer uitgelegd. Laat staan geaccepteerd. Je moet het daarom ook niet zo moeilijk willen maken. Want:

- dit systeem met zijn vele techniek en onzekerheden, met name in de uitkeringsfase, is onuitlegbaar en daarmee losgezongen van de realiteit;
- transparantie en begrijpelijkheid voor de 'gewone' man zijn heel ver te zoeken; deelnemers weten wel wat er in 'hun potje' zit en zien rendement bijgeschreven en kosten afgeschreven worden, maar kunnen niet weten wat hij/zij t.z.t. concreet aan pensioen mag verwachten;
- de vector, de drie scenario's die daarin inzicht zouden moeten bieden, zijn ook maar tijdsopnames en vergelijkbaar het systeem dat eerder jarenlang ook bij levensverzekeringen en allerlei polissen werden voorgehouden. Ook daar werkte men met drie prognoses. Daarbij kwam je als deelnemer in de praktijk bij de eindstreep vrijwel altijd onder het resultaat uit van het *worst case scenario* - en vaak niet zo'n beetje ook. Denk ook aan de woekerpolissen. Kortom: een dode mus. Eigenlijk lijkt het hele nieuwe stelsel daarmee op een grote woekerpolis;
- het werkelijke resultaat, je pensioenuitkering, krijg je pas te horen als je daadwerkelijk met pensioen gaat. Dat blijft dus onzeker. En dan ben je voor de toekenning van de hoogte daarvan toch weer afhankelijk van de toevallige stand van de rente, dat toevallige prikmoment;
- als je eenmaal met pensioen bent en je afhankelijk wordt van je pensioenuitkering, wordt die gevariabiliseerd, want je pensioen moet gaan mee bewegen met de golven van de economie. En zolang de omstandigheden minder jofel zijn, loop je constant het risico van korting op korting. Dus: opnieuw onzekerheid, en dat is wel het laatste wat je in die situatie kunt gebruiken.

Op basis van de actuele situatie dreigt nu al voorafgaand aan de eigenlijke transitie een draconische verslechtering bij alle deelnemers categorieën. En dat met de transitie een systeem volgt dat versneld verdere aanhoudende kortingen met zich brengt, valt niet te rijmen met de eerder voorgespiegelde 'mooi weer' vooruitzichten.

Het berooft de huidige gepensioneerden van een leefbare oude dag en holt ook de toekomstige voorzieningen voor opvolgende generaties op ongekende wijze uit.

Dat zal gaan leiden tot een brede armoedeval, nu en in de toekomst en de positie van de *Nederlandse economie en de status van ons land in de wereld geleidelijk aantasten*.

9. Invaren. De overheveling van collectief pensioenvermogen naar het nieuwe stelsel, **het zgn. 'invaren'**, is een groot probleem. Met name het daarbij meennemen van de reeds gevestigde, ingegane rechten is hoogst ongebruikelijk, ongehoord en ongewenst.

Van een bestendige uitkering die waar mogelijk waardevast wordt gehouden, worden gepensioneerden geacht over te gaan naar een mogelijk lagere startuitkering, die onder de huidige omstandigheden waarschijnlijk nooit meer kan worden rechtgezet, variabel wordt en vervolgens wordt blootgesteld aan regelmatige kortingen.

De afgelopen 12 jaar hebben zij al onevenredig veel moeten inleveren:

- uitblijvende indexatie,
- her en der kortingen,
- een substantiële verschuiving van het door hen jarenlang met ingelegde premies en verworven rendementen opgebouwde aandeel in het pensioenvermogen ten gunste van jongeren.

Inmiddels zijn de grenzen van wat hun portemonnee nog kan verdragen wel bereikt.

Zowel bij niet als wel invaren worden gepensioneerden in de huidige tijden veroordeeld tot pechgeneratie: handhaving van het huidig FTK is geen reële optie en het bij invaren laten platslaan van hun rechten in een zak met geld waar anderen over gaan beslissen evenmin. Voor gepensioneerden dus geen persoonlijke potjes, en zelfbeschikkingsrecht evenmin. Dat werkt in landen als België en Groot-Brittannië toch wel even anders.

De volgende punten vormen hierin de grootste obstakels:

- is een dergelijke vergaande inbreuk op wettelijke rechten wel correct onder het Europese eigendomsrecht?
- wordt hier door de overheid misbruik gemaakt (detournement de pouvoir) en de kern van het begrip pensioen aangetast?
- er wordt gesproken over compensatie. Daarvoor wil men een herverdeling doorvoeren, ten koste van de levenswijze en het besteedbaar inkomen van gepensioneerden. Terwijl we 'het beste pensioenstelsel van de wereld' hebben, met zo'n 1.650 miljard in de pot. Onacceptabel.

10. Keuze wel of niet invaren. De keuze tussen onder het oude FTK blijven (bij niet invaren) of invaren is in feite geen echte keuze die geboden wordt, behalve een uit twee kwaden. In het nieuwe stelsel wordt het pensioen immers minder zeker, mogelijk variabel en bij een aanhoudend te lage en/of negatieve rente is de kans op korten groot. Het wordt geacht mee te gaan bewegen met het economische tij. Met alle risico's van dien!

Maar ook onder het superstrenge FTK zul je als deelnemer moeten lijden wanneer de dekkingsgraad van je fonds zich geleidelijk richting gevarezone beweegt bij een aanhoudend te lage rente. Kijk maar naar de huidige tijden, waarin al jaar na jaar wordt bedreigd met het doorvoeren van kortingen.

Het FTK is dus geen reëel alternatief voor fondsen die niet invaren, want die hebben juist hele goede redenen om pas op de plaats te maken.

Los daarvan is niet duidelijk of de hoogte van het pensioen wel gelijk blijft of alsnog gekort gaat worden bij het invaren omdat er ook een zgn. herverdeling geacht wordt plaats te vinden. Daarbij ziet het er niet echt naar uit, dat dan ook rekening wordt gehouden met de achteruitgang van de afgelopen 12 jaar bij de gepensioneerden.

Noot. Die herverdeling is wellicht helemaal niet nodig als de rente ooit weer een keer gaat stijgen. Jongeren zijn dan spekkoper, dat staat vast, al vanaf een rente van 2%, laat staan hoger, maar veel van de gepensioneerden van nu zijn er dan niet meer. Die zijn dan geslachtofferd. Voor wat? Meer luxe voor de jongeren van nu?

Dus: hoezo geen pech- en geluksgeneraties meer?

11. Kasstromenmodel

Ik mis in de MvT het kasstromenmodel. Wanneer je namelijk het **kasstromenmodel** hanteert, zie je dat er jaarlijks bij de meeste fondsen die diep nu in de rode zone zitten, er aan premie en rendement nog steeds meer binnenkomt dan er uitgaat aan uitkeringen en kosten. Met andere woorden: we sparen ons nog steeds suf.

Kijk eens naar de ontwikkeling van de omvang het totaal pensioenvermogen van NL vanaf 2008 tot heden. Dan klopt er toch iets niet met de zogenaamde harde noodzaak van een stelselwijziging? Veel mensen in de pensioensector hebben zich dan toch stevig verkeken op de realiteit en zich door de aanhoudende mantra van de overheid en ook DNB laten meeslepen met de waan van de dag?

De halve sector loopt dan toch inmiddels rond met een verkeerd idee-fixe? Dan is dat toch het sprookje van de nieuwe kleren van de keizer?

Tal van gereputeerde professionals en instellingen hebben zich er dus in mijn optiek (maar gelukkig sta ik hierin niet alleen) in de afgelopen jaren laten inluizen, tot aan de SER toe. Maar ze zullen er niet voor uit durven komen, beducht als ze zijn voor hun imago en het risico om daardoor straks zonder opdrachten te komen zitten.

12. Onze spaardrift en de rol van DNB

Waarom moeten we nog zoveel meer gaan sparen in ons stelsel? Is het soms de bedoeling die t.z.t. voor heel andere dan pensioeneinden aan te wenden en om de aanhoudende honger naar meer geld op allerlei fronten op enig moment te kunnen stillen? Grijpgrage handen zijn er genoeg, en niet alleen binnenslands...

De wijze van acteren van DNB mag en moet hierbij ter discussie worden gesteld. DNB begon namelijk al in 2010 -dus al ver voor Draghi ten tonele kwam- de rente naar beneden te manipuleren in een poging om de economische groei en de te lage inflatie aan te wakkeren. Dat heeft aan de pensioenfondsen en het huidige stelsel aardig wat schade berokkend. Daarnaast is de CDC-regeling zonder slag of stoot toegelaten. Getriggerd door de aanhoudend dalende rente zijn tal van actieven hierdoor qua opbouw in de kou komen staan. Vandaag de dag zouden hun premies moeten stijgen, maar dat kan bij CD(I)C dus niet. We zien nu bij andere fondsen, dat er meer premie ingelegd moet worden, maar dat deelnemers daar lagere pensioenaanspraken voor terugkrijgen dan pakweg een jaar geleden. Dat komt mede door het toelaten van hantering van een negatieve rente. Anders dan bv. in de USA heeft DNB helemaal geen rekening gehouden en dus ook geen afstand genomen van de kwalijke invloed van een negatieve rente voor de langere termijn.

In ons en andere landen niet. En dat wordt het straks niet beter op. Zeker niet onder het nieuwe stelsel dat nu voorligt.

Ook heeft DNB voor CDC en naderhand CIDC nagelaten een helder omljnd juridisch kader te laten opnemen in de PW. Met allerlei juridisch geharrewar tot gevolg, want het viel niet goed onder te brengen in het bestaande instrumentarium. DNB heeft dat gedoogd en het hier laten afweten.

Verder heeft DNB gezien de zogenaamde 'gedane harde belofte' aan de pensioenfondsen (onjuist, zie hiervoor) de vorming van omvangrijke buffers opgelegd, wat helemaal niet nodig was gezien het voorwaardelijke karakter. De maatschappelijke gevolgen hiervan waren het

afgelopen decennium direct voelbaar in de portemonnee van de gepensioneerden en in de collectieve spaarpot van de deelnemers. En wel in de vorm van het jarenlang -ten onrechte- uitblijven van indexering en het dreigen met tot aan het verplichten van doorvoeren van kortingen.

Die dreiging neemt bij de aanhoudend te lage rente verder toe en verandert onder de WTP in een staalhard regiem van telkens terugkerende kortingen.

Diezelfde buffers wil men nu gaan uitdelen in het kader van een onduidelijke en niet-doordacht overkomende herverdelingsoperatie.

Ook heeft DNB ten onrechte - gesteund door onwetende politici op dit gebied- bepaald, dat er maar een enkele juiste discontocurve bestaat voor de berekening van de technische voorzieningen van een pensioenfonds. De laagste in Europa!

Essentiele onderdelen daaruit zijn betwistbaar. Zo is er bv. geen markt voor rente die verder gaat dan een termijn van 30 jaar en dan moet er gewerkt worden met zo streng mogelijke aannames – hoogst betwistbaar, de wereld verandert immers van dag tot dag en wordt steeds minder voorspelbaar! Maar die aannames resulteren in de denklijn van DNB 'logischerwijs' tot het verkondigen van een alsmaar verslechterend beeld van de pensioensituatie terwijl dat helemaal niet nodig is.

Ik wijs hiervoor mede naar het boek "Waar blijft mijn pensioen" van Martin ten Cate van september 2019, dat tot dusver angstvallig werd doodgezwegen.

Last but not least: het gedogen dat het wettelijke individuele en mogelijk ook het collectieve keuzerecht zo maar aan de deelnemers wordt ontnomen om zo via een gedwongen invaren te komen tot een nog veel complexer, mega onzekerder, niet meer aan de deelnemer uit te leggen en absurd duurder stelsel. Daar komen nog de benodigde forse investeringen in passende platforms bij om dit alles uit te kunnen voeren en de kosten van externe begeleiding die nodig is voor de fondsen om zich gereed te maken voor het nieuwe stelsel. Fondsen die - weer 'logischerwijs' – financieel zwak staan. Dit nog afgezien van de hoge kosten die gepaard gaan met de transitie zelf en de kosten voor permanente begeleiding van de deelnemers, want alleen met het ter beschikking stellen van informatie en communicatie kom je er niet. Je zult ze letterlijk en figuurlijk bij de hand moeten nemen – allen zullen de meesten, gelet op eerdere ervaringen (AFM) met alles wat iets verder af staat -laat staan ver- van hun dagelijkse realiteit, daar voorzienbaar geen zin in hebben en het laten afweten.

Dit alles niettegenstaande de gevolgen van de voorzienbare juridische inbreuk op het EU Handvest dat het negatieve eindresultaat van invaren voor vele deelnemers gaat opleveren.

DNB wordt geacht een onafhankelijke positie in te nemen. Maar door haar betrokkenheid in de Stuur- en werkgroepen en aanhorend wat in diverse tv-programma's vanuit DNB wordt geuit over het bestaande en nieuwe stelsel lijkt er sprake van een ongewenst grote verwevenheid van controlerende en wetgevende macht.

Daarmee dringt zich dus de vraag op: Wie gaat onze toezichthouders controleren?

13. Complexiteit van het stelsel

Zoals reeds opgemerkt wordt het nieuwe stelsel veel te technisch en ook veel te complex. Deskundigen komen er soms zelf nu al niet meer uit. Het valt nu al niet meer uit te leggen. En dan moeten er nog tal van -vaak erg essentiële- zaken worden uitgewerkt en aan worden toegevoegd!

Een berg van ideeën, rijp maar ook veelal groen, vaak professioneel, maar soms ook wel met een herkenbaar eigen achterliggend belang, te weinig, te veel of soms geheel niet doordacht (kijk naar wat er gebeurde bij de eenmalige opnamemogelijkheid, een absurd voorproefje van

wat ons nog te wachten staat), moest in een recordtijd van 3 maanden binnen een kleine selecte kring, streng afgescheiden van de buitenwereld in een pressure cooker omgezet worden in een resultaat. Hier is echt geen 12 jaar over gedaan. Dit was een haastklus. Snel werken leidt veelal tot slechte resultaten.

Maar helaas, omdat het plaatje op dit moment nog verre van compleet is, valt een goede risicoanalyse op dit moment niet te maken.

Dat is ontoelaatbaar, want er is geen business case die zonder voorafgaande risicoanalyse kan. Dus kan dat ook niet bij zo'n grootscheepse stelselwijziging.

Overigens, wat je dan zou hebben gevonden, maar dan op basis van wat nu voorligt, dat heeft Martin van Rooijen van 50+ enkel weken geleden al netjes op een rijtje gezet. Daar valt niets op af te dingen.

Berekeningen en prognoses die ons tussentijds en achteraf zijn voorgehouden berusten op - in het huidige tijdsgewricht inmiddels echt- achterhaalde economische rekenregels, of kwamen tot stand door berekeningswijzen die deels nog in de steiger staan (Ortec) en tal van dubieuze en dus betwistbare aannames (Netspar rapporten) en hetzij geleidelijk opgeblazen hetzij voortijdig getrokken conclusies (volg de CPB rapportages maar eens inzake mogelijke gevolgen van de doorsneepremie: daar is men aanvankelijk erg terughoudend, maar latere rapporten worden alsmaar stilliger) en als gevolg van framing.

Op drijfzand kan geen duurzaam bouwwerk tot stand komen.

De berekeningen van de 13 pensioenfondsen zijn in de afgelopen zomer uitgevoerd op basis van een door DNB voorgeschreven kader, dekkingsgraad, beleggingsmix en bijkomende parameters (alle afwijkend van de realiteit). En uiteraard is daarbij geen voorbehoud opgenomen in verband met de jaarlijkse aanpassing door DNB van voorgeschreven parameters.

Daardoor missen ze een deugdelijke basis voor een voorspellende werking voor de praktijk.

14. Het is essentieel om het nieuwe stelsel naast het bestaande stelsel een plaats te geven.

Om de verplichtstelling van de huidige collectieve pensioenregeling niet in gevaar te brengen is het essentieel om het nieuwe stelsel naast het bestaande stelsel een plaats te geven. Dit betreft de zgn 'carve-out' van de bestaande opgebouwde rechten.

De Pensioenwet voorziet daarin met de Pensioenbewaarder in artikel 124a. Middels deze constructie worden de oude rechten van de nieuwe rechten afgescheiden zonder dat een nieuw pensioenfonds – met alle kosten van dien - moet worden opgericht en dus zonder dat het eigendomsrecht wordt aangetast. Deze opzet kan de EU- toets doorstaan, bron: prof. dr. mr. Hans van Meerten. Ook worden zo hoge kosten voor een nieuw pensioenfonds bespaard die anders ten laste komen van het pensioenvermogen van de pensioenfondsen. Want dat is nodig om de huidige pensioenuitkeringen en indexatie te kunnen betalen.

15. Transparantie en openheid.

Nu het Kabinet n.a.v. de Toeslagenaffaire heeft aangekondigd dat elk stuk dat aan de basis ligt van beleid actief openbaar gemaakt gaat worden, mogen we gelukkig ook in het pensioendossier alsnog de nodige openheid tegemoet zien en inzage verwachten. Interessant

zijn dan de onderliggende beweegredenen, terzijde geschoven opties en uitgewisselde argumenten.

Advies: Voeg er dan voor de juiste transparantie a.u.b. ook meteen een berekening bij van dezelfde 13 fondsen op basis van de werkelijke stand en parameters per 1 januari 2021.

Samen met de bijbehorende verslagen, nota's, notities, proefberekeningen met vermelding van doel en uitgangspunten, uitgewisselde mails etc. uit de Stuurgroep en de betrokken werkgroepen.

Wat momenteel aan WTP voorligt, is eigenlijk niet erg veel meer dan al in de HLN is gepubliceerd, maar het roept vanwege de complexiteit en vaagheid op onderdelen en het ontbreken van heldere informatie op andere delen wel weer nieuwe vragen en onzekerheid op.

Omdat er nog zoveel ontbreekt, mist wat er nu voorligt een balans, wat kan leiden tot **stysteemrisico's**. Die moeten op voorhand en te allen tijde worden vermeden.

Gelet op de omvang en de voorzienbaar verstrekkende gevolgen van de WTP is op dit dossier naar alle betrokken partijen maximale transparantie en inzicht geboden.

Complexiteit maakt duur, brengt hoge extra **kosten** met zich mee, zowel in de ontwikkeling, de voorbereiding op de doorvoering, de uiteindelijke transitie en last but not least ook voor de uitvoering ervan in de praktijk. Zeker in de aanlooperperiode. Probeer daar tevoren ook zoveel mogelijk inzicht in te krijgen, ook naar de financierbaarheid.

Maar complexiteit werpt toch altijd als eerste de vraag op naar de **haalbaarheid** en **uitvoerbaarheid**. Die zijn van het grootste belang. Bedenk vervolgens, dat wat eenmaal wetmatig is, niet betekent dat het ook rechtvaardig of billijk is. Zorg dus voor billijke wetgeving!

Om te komen tot invaren worden nu twee methodieken aangereikt. De **standaardmethode en de value based ALM**. Is dat handig? Ze leiden elk tot totaal verschillende uitkomsten als je ze beide loslaat op eenzelfde populatie. Griezellig, want dat wekt geen vertrouwen.

Zo'n situatie is natuurlijk volstrekt onacceptabel, want elk fonds bepaalt bovendien zelf welke methode ze gaan toepassen.

Welke methodiek is de beste?, moet je je dan in zo'n consultatieronde gaan afvragen.

Het antwoord ten principale is: **geen van beiden** zo hebben Frijs en Mensonides al eerder vastgesteld, zie:

<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/pensioenakkoord-is-in-deze-vorm-beslist-niet-toekomstvast>

Zij stellen: "Het gebruikte criterium voor evenwichtigheid bij dit akkoord is het netto profijtbeginsel:

dit meet of door de transitie een generatie beter of slechter af is dan onder de oude FTK-situatie.

Dat criterium houdt dus geen rekening met onevenwichtigheden in de uitgangssituatie, met name met de vermogensoverheveling van oud naar jong onder het huidige FTK als gevolg van de enorme en onvoorziene daling van de rente.

Zie bijvoorbeeld Bilsen en Mehlkopf, (2020), waarin wordt betoogd dat ouderen een onevenredig groot deel van het renterisico hebben gedragen."

In Fig. 3 laten de auteurs zien welke herverdeling er inmiddels tot stand is gebracht van oud naar jong door de aanhoudend dalende rente tussen 2010 en 2020, m.n. bij rijpe pensioenfondsen.

De auteurs bepleiten daarom een ander criterium, de zgn. Musgrave regel:

‘Het netto profijtbeginsel houdt geen rekening met onevenwichtigheden in de uitgangssituatie.

Een maatschappelijk acceptabeler criterium zou het toepassen van de Musgrave regel zijn (zie bijvoorbeeld VandenBroucke (2020) of Vidland (2017)).

Volgens deze regel worden de gevolgen van een onvoorziene schok zo verdeeld dat deze ongeveer gelijkelijk uitwerken voor de verschillende generaties.

In concreto zou de onvoorziene en historisch unieke renteschok niet moeten resulteren in grote verschillen in (verwachte) vervangingsratio tussen de verschillende generaties’

Hamvraag is dus: **zijn de uitgangspunten zoals vastgelegd in het Pensioenakkoord alleen op onderdelen bij te sturen of is er nog steeds ruimte voor de principiële discussie over het gekozen systeem?**

Dat geldt overigens niet alleen voor de hierboven aangehaalde kwestie, maar bv. ook voor de verhouding kapitaalgedekt vs. omslag systeem waar ook Jean Frijs c.s. pleit voor meer omslag en Martin ten Cate in zijn boek ‘Waar blijft mijn pensioen?’ nog een forse stap verder gaat.

Op de **juridische risico’s** wordt doorlopend onvoldoende acht geslagen. Het is absoluut aan te bevelen om vooraf nadere informatie in te laten winnen via de advocaat-generaal bij experts van het Europese hof.

Met de **informatie uit de diverse Position Papers** die in november tijdens het Ronde Tafel Overleg werden ingebracht -en dat zijn er heel wat!- lijkt in het consultatiedocument nog niets mee gedaan. Dat dient dus nog een goed vervolg te krijgen.

16. Wrap up en enig advies. Met zoveel onduidelijkheden, en de stapeling van onzekerheid, waar elke burger bij voorbaat een hekel aan heeft, kan wat nu voorligt onmogelijk als een passende oplossing worden gezien. En er in de voorliggende vorm verder aan sleutelen maakt het alleen nog ingewikkelder maar dan wordt het zeer waarschijnlijk toch niet echt beter.

Er is maar een oplossing voor deze Gordiaanse knoop die ons wordt voorgehouden: doorhakken, terug naar af, aan de tekentafel, zoek naar eenvoud!

Wees daarbij creatief, wees innovatief, denk buiten de platgetreden paden en weg van oude structuren. Durf buiten bestaande lijntjes te kleuren. Ook in fiscaal opzicht.

Met een open mind en een open denktank kun je een heel eind kunnen komen. Werk bottom up, van regio naar provincie en van provincie naar landelijk niveau, maar ook top down, met ideeën vanuit het Ministerie, DNB en AFM en de Kring van Pensioenspecialisten en alle andere Pensioenexpertisecentra – en groepen.

Neem eens kennis van het verfrissende stuk van Han de Jong, **AOW of een ABP-pensioen, that’s the question** in zijn column **Crystal Clear Economics** van 4 februari jl.

Onderzoek ook opties die eerder niet zijn besproken of na een oppervlakkige blik terzijde werden geschoven.

Neem ook de vraag mee, of we ons niet beter alleen kunnen gaan richten op een nieuw systeem voor de toekomstige opbouw?

Denk ook eens aan een voor ieder gelijke basisregeling, zonder franchise, tot 70k, daarboven mag men zelf kiezen hoe men verder opbouwt, laat fondsen daarvoor een keuzemodel ontwikkelen en aanbieden. Bij APG is daar tussen 2010 en 2012 een voorontwerp voor gemaakt in het kader van een onderzoeksproject (project Pecunia) om te komen tot een vrijwillig bedrijfstakpensioenfonds voor de financiële sector.

Persoonlijk pleit ik graag voor het onderzoeken van mogelijkheden voor een zgn. carve out voor gepensioneerden, uiteraard op basis van een rechtvaardige rente, bv. die gold in 2008 en niet de huidige RTS. Daarmee wordt dan meteen de meeste aangerichte schade uit die periode aardig rechtgetrokken, t.w.:

- de neergang van de rente vanaf dat moment,
- uitblijvende indexatie,
- doorgevoerde kortingen,
- gevolgen van beslag op het fondsvermogen als bij een CDC regeling de premie niet toereikend bleek voor de door sociale partners geambieerde opbouw en daarvoor alsnog een deel van het fondsvermogen werd aangewend,
- de verschuiving die binnen het fondsvermogen het afgelopen decennium heeft plaatsgevonden van oud naar jong doordat als gevolg van de gestaag verder dalende rente de verplichtingen voor de jongere deelnemers alsmat verder omhoog schoten;
- laat ze vervolgens poolen met gepensioneerden uit andere fondsen
- om ze uiteindelijk over te brengen naar speciale eigen APF fondsen voor gepensioneerden met een eenvoudig regiem, een eigen governance van gepensioneerdenbestuurders en met eigen beleggingskeuzes.

Dat zou een mooi alternatief kunnen opleveren. Bovendien blijven de ingegane rechten intact en daarmee valt dan ook het bezwaar van strijdigheid met het EU Handvest weg.

Hoe dit ook zij, wanneer aan dit alles **geen gehoor** zou worden gegeven, dan dient om te voorkomen dat we ons met ons allen met de WTP voorwaarts op een terrein vol landmijnen gaan begeven, **voorafgaand aan besluitvorming in de Kamer in elk geval een gedegen risicoanalyse te worden bijgeleverd.**

Maar daarvoor moet wel eerst het hele plaatje compleet zijn!

Daarin dienen dan tenminste de volgende onderdelen te worden opgenomen:

- een toets op evenwichtigheid en de uitvoerbaarheid
- het kostenplaatje dat gemoeid is met elk van de fasen van deze operatie, de gevolgen daarvan en hoe dat te financieren valt
- de consequenties van het beleid voor de burgers, onder te verdelen naar verschillende vaste leeftijdscategorieën, uitgaande van verschillende scenario's voor de korte, de middellange en de lange termijn,
- Idem voor de bijzondere partner- en de wezenpensioenen,

- specifiek de consequenties van het voorgestane beleid voor gepensioneerden, als hun fonds een dekkingsraad kent van 105-110%, 100-105%, 95-100% en 90-95%
- effecten van de mogelijkheden om juist naar de gepensioneerden zoveel mogelijk stabiliteit van de uitkering te kunnen bieden
- effecten van een mogelijke carve out van gepensioneerden en pooling met een eigen governance, beleggings- en risicobeleid
- een toets op de adequaatheid van de te nog herziene inrichting van de governance en op de gelijkwaardige positie van de gepensioneerden daarin ten opzichte van actieven en werkgevers
- het transitietraject (incl. kosten van de verwachte benodigde investeringen voor de uitvoerders en de kosten gemoeid met de communicatie en de permanente begeleiding van de verschillende deelnemerscategorieën),
- gevoeligheid van het stelsel voor negatieve en aanhoudend te lage rente,
- mogelijke gevolgen van deviatie en de mate van controleerbaarheid van de verschillende projectierendementen, in de beide voorziene fasen waar deze gebezigd zouden moeten gaan worden
- verschil RTS en projectierendement en verwachte gevolgen
- consequenties van uitblijven van vulling van een solidariteitsreserve (geldt met name voor fondsen met een CDC of CIDC regeling, en fondsen waarvan de opbouw nu al lager is dan het oorspronkelijk door sociale partners gedefinieerde ambitieniveau),
- mogelijke coronagevolgen
- doorlooptijd en uitvoerbaarheid
- de uitlegbaarheid en de te hanteren defaults voor deelnemers die niet in staat zijn zelf aan financiële planning te doen
- juridische positie t.o.v. het EU Handvest
- mogelijke gevolgen voor de markten en de verzekeringssector
- risico van het ontbreken van toezicht op de wijze van uitvoering door de Toezichthouders
- niet alleen ingaan op de technische en financiële aspecten, maar met name ook op **de te verwachten maatschappelijke consequenties** – want die zijn voorspelbaar ingrijpend en verstrekkend.

Invaren, de hottest issue, wordt de facto verplicht gesteld. Er is geen echte keuze. Want **bij gegronde redenen om niet in te varen kan het bestaande FTK geen reëel alternatief zijn.** Wat moet het dan wel worden?

Gezien het belang en de verstrekkende consequenties van de WTP in tijd, qua kosten en voor de hoogte van de uitkeringen en de toenemende complexiteit van het stelsel en de toenemende onzekerheid over de hoogte van de uitkeringen na ingang van de pensioendatum en het verdere verloop daarvan dient daarover dan in elk geval **nog een tweede consultatieronde** te komen.

Roep niet bij voorbaat dat de tijdsdruk enorm is, want dan worden juist de meeste fouten gemaakt of over het hoofd gezien. Dit proces dient uiterst zorgvuldig vorm te worden gegeven. Het maakt immers deel uit van ons sociaal bestel. En daar gaat nog wel meer in moeten veranderen. **We kunnen ons met het pensioendossier in elk geval niet het risico van een tweede Toeslagen affaire permitteren.**

Helaas schept ook het verdere procesverloop, om onderdelen verder via de weg lagere wetgeving (AMvB) en dus zonder nopenswaardige controle hun beslag te laten krijgen maar weinig vertrouwen.

Dat is het gevolg van het karakter van dit soort wetgeving: het is een zgn. een kaderwet.

Veel wetgeving die de afgelopen 7 jaar op die manier werd doorgevoerd moest tussentijds al worden bijgesteld of weer worden afgeblazen.

Tot slot stel ik vast, dat iedereen – ik mijzelf inclusief – zich nu laat meesleuren in de discussie over WTP.

En dat lijkt precies wat de minister wil. Tot dusver herhaalt hij dan helaas telkens al eerder gegeven antwoorden, ontwijkt de kern of geeft antwoorden die soms niet te volgen zijn. Hopelijk komt daar verbetering in.

Maar dat gaat dus steeds over details. En niet over het grotere plaatje. En ook de fundamentele vraag ontbreekt: is voortgaan op de weg van kapitaaldekking wel juist?

Door Netspar is het afgelopen jaar al meermalen gehint op het oprekken van het omslagstelsel. Men ziet daar ook wel aankomen, dat het nieuwe stelsel geen enkele deelnemer enige vreugde kan bereiden bij een aanhoudend te lage of negatieve rente.

Martin ten Cate voorziet bij een overgang naar een omslagstelsel, met 1.650 mia. achter de hand, aan alle deelnemers onmiddellijk en probleemloos een vast en welvaartsvast pensioen kan worden uitgekeerd, en dat dit ook in deze tijden tot wel 30 jaar is veilig gesteld.

Een wenkend perspectief.

Want met de o.a. door Martin van Rooijen en anderen eerder voorgestelde aanpassingen van het huidige stelsel, bleken de opvattingen in het veld van geleerden dermate verschillend, dat men met zijn allen in de loopgraven terecht is gekomen, en bleek dat iedere inhoudelijke vorm van discussie helaas niet meer mogelijk was.

Advies: (1) onderzoek eerst of er echt geen nieuw leven meer kan worden ingeblazen aan een respectvolle en zinvolle discussie op dat front.

Mogelijk gaan er na kennisneming van het consultatiedocument en alle ingekomen reacties links en rechts toch wat ogen open en ontstaat er ook bereidheid, aan beide zijden, om alsnog te gaan bewegen, in het belang van een goede oudedagsvoorziening, en alsnog met alle beschikbare expertise in open denktanks op zoek te gaan naar een wat eenvoudiger en breed gedragen oplossing, in plaats van een Gordiaanse knoop te creëren.

We zullen het namelijk echt van de samenwerking moeten hebben, voor een goede en fatsoenlijke en liefst niet al te ingewikkelde oplossing, maar ook voor de nodige gedragenheid en acceptatie bij alle deelnemerscategorieën.

(2) Zet alle plussen en minnen met de bijbehorende argumenten op een rij en weeg ze vervolgens tegen elkaar af.

(3) Stel vast welk pakket van aanpassingen het beste uitpakt voor de deelnemer en waarom en of dat een voldoende evenwichtig effect sorteert.

(4) Doe hetzelfde met de next best optie.

(5) Ga ook na wat een verruiming van het omslagbereik betekent. En is dat misschien onder bepaalde voorwaarden ook flexibel in te zetten, bv. alleen bij onzekere tijden als de huidige? Hoe kan dat worden vorm gegeven los van de overheid?

(6) last but not least: neem ook het Pensioen Plus Plan van Martin te Cate onder de loep.

Leg aansluitend de conclusies van elk van deze drie blokken in heldere en vooral begrijpelijke taal publiekelijk uit.

Dat moet kunnen leiden tot een breed gedragen besluit.

Ik wens alle betrokken partijen graag de nodige wijsheid toe, in de hoop dat dit tot een eenvoudiger en rechtvaardiger oplossing mag leiden.